

MEVLEVİ HİLAFETNAMELERİ

F. Nafiz UZLUK

Anadolu Selçuklularının en büyük hükümdarı Aleaddin-i Keykubat (1219-1236) zamanında, Konyaya 1228 de gelen Sultanul Ulemâ Mehmet Bahaddin Veled (1148-1231), Selçuklu Başşehrinde, 3 yıl feyizler saçtıktan sonra, 1231 senesi Şubat ayı içerisinde vefat etmiştir.

Şimdiki Mevlâna Türbesinin evveleri Sultanlara mahsus Gül Bahçesi iken, bir gün padişahla birlikte gezi sırasında şehir kal'asının dışarısında bulunan Gül bahçesinin kenarına gelince, büyük misafir, binitinin başını çekmiş, buradan, torunlarının kokusu geliyor demesi üstüne, kadirbilir padişah, kendisine hediye etmiştir. Müşarunileyhin vefatı üstüne- bahçenin havuzlu yerinde gömüldüğü gelenek halinde bize kadar söylenmektedir.

O zaman zenginler, yüksek kişiler, genel mezarlıklardan ziyade, kendi mülkleri içerisinde gömülürlerdi. Mese-lâ Risaletpenah efendimiz, vefat ettikleri yere gömülmüşlerdir.

Sultanul Ulema'dan sonra 672/1273 Aralık ayının 17 nci günü Baka alemine göç eden, büyük Mevlâna dahi, buraya defnedilmiş, daha sonra II. Gıyaseddin-i Mes'ud günlerinde, 1280 yılından önce türbe yapılmış, böylelikle Mevleviliğin esaslı çekirdeği atılmış oldu.

Mevlana'nın oğlu Sultan Veled (1226-1312) zamanında Mevlevi tarikatı zaten kurulmuş olan usül ve adabının artık iyiden iyiye kararlaştırılmıştır.

Mevlevihane denilen, Mevlevilerin yetişmesi için ocak, okul demek olan yapıları 4 ana bölüme ayırmak yerinde olur,

1 — Konya'da Mevlâna dergahı, yahut bütün dünyanın deyişi ile Türbe. Mevlânanın mezarı üstünde yükselen piramid şeklindeki kubbenin üstü, yeşil çinilerle örtülü bulunduğu için, yeşil anlamına gelen Hadra'dan alınarak Kubbe-iHadra denildiği gibi, ahali daha o zamandan beri - Yeşil kubbe demektedir.* Buradaki usül, diğer büyük dergahlardaki usüle benzemekle beraber birçok özellikleri mevcuttur. Bundan ötürü Hz. Pîr'in, ondan sonra tarikatin büyük erlerinin gömülü bulunduğu Konya dergâhını ayrı bir çerçeve içerisinde mütala'a etmek daha doğru olacağından biz buraya birinci numarayı vermiş oluyoruz.

(*) Mevlâna türbesine, onun kubbesine, yüzlerce yıldan beri Yeşil Kubbe denildiği halde, son senelerde, ne yazık ki orada vazifeli olanların bile Yeşil Türbe şeklinde söyleyip, yazdıklarını göreyak hayret ediyorum. Konyadaki Yeşil Kubbe, Bursa'da Çelebi Mevmedin Gömülü olduğu yere Yeşil Türbe, hatta kısaca Yeşil tabir edilir. Camisinin adı dahi Yeşil Camidir Buna karşılık Sivastaki Sahip Ata Fahreddin Ali'nin kapısı yanında 2 minaresi, içerisindeki bütün hücreleri Gök Mavisini andıran Yeşil çinilerle bezendiği için halk tarafından Gök Medrese denilmektedir.

Tokat'ta Muiniddin-i Süleyman Pervane beyin iki katlı Medresesi ki, eskiden hastahane imiş (Selçukiler zamanında), bununda çinilerle süslü olmasından ötürü hala ahali, şimdi Müze olan, süslerini, güzelliğini hala koruyan binaya Gök medrese demektirler. Halbuki Konya'da çinilerle her tarafı kaplanmış olan 640 tarihli, yine iki katlı Medreseye Sırçalı Medrese denilmektedir. Konya Ereğlisinde olup, uzun seneler içerisinde petrol Ofisi Genel Müdürü Dr. Osman Tolun'un büyük babası Müftü Hacı Osman efendinin (ölümü 1912 Müderrisi bulunduğu binaya- nakışlı medrese denilmektedir. Görülüyorki, Türk kamu oyu, çinili olmasına rağmen, binalara ayrı ayrı ad takmaktadır, Türkçe Menakıbnâme yazar Lokmanı Dede manzum eserinde:

Nice esma ile giyup cübbe
Didiler namına yeşil kubbe.

2 — İçerisinde Çille-i Merdan denilen Rıza رِضا kelimesinin ebce cümlesince tutarı olan 1001 gün Mevlevihane-neden hiç bir yere ayrılmamak suretiyle hizmet etmeye çihil yahut çil kelimesinden alınarak 40 anlamına gelen bu sözlerden çille denilmiştir. Arapça Erbain dahi 40 demektir. Fakat hizmet süresi 1001 gün olmakla beraber, esas çil'den alındığı için çille denilir. İçerisinde bu hizmet yerine getirilen Mevlevihanelere Astane denilirdi. Bunlar şu şehirlerde idi:*

1) Konya, 2) Ayfonkarahisar, 3) Manisa, 4) Eskişehir, 5) Bursa, 6) Halep, 7) Mısır, 8) Girit, 9) Selânik, 10) Edirne, 11) Gelibolu, 12) İstanbulda Galata "Kulekapı" da denilir Mevlevihanesi, 13) Yenikapı, 14) Kasımpaşa, 15) Beşiktaş, (Sonra Bahariyeye taşınmıştır), içerisinde çille çıkarılan Astane idi.

NOT : Farsça Cim harfinin esresi ile 40 demek olan Çil'in sonunda He ilâvesi ile sofiyenin arapça 40 demek olan Erbain usulüne âlem olmuştur.

Hz. Mevlâna ile onun halifelerinin Erbainleri 25 e balığ olmadığı, ruhani istidatları kemalinden olup, sonraları Mevlevi tarikatına intisap edenler için 25 çille konulmuş, ayrıca bir gün daha ilâve edilmiştir. Hikmeti, auluk edan kişinin, Çille'de iken 1001 adet Tanrı'nın 1001 ismi sayısınca mücahede, terbiye görüp, Tanrı'nın kutsal isimlerine mazhar olmalarından ibarettir. 25 Çille yani 40x25 1000 arapça'da 1000 sayısına Elf derler. Şu halde 1000 rakamına o bir gün de 1000 isim ve Tanrı'nın ilâhî sıfatlarını geçerek mücahadesini tamamlamasına işaret edilmiş oluyor.

Eski zamanlarda sülûk eden her kişinin 1001 hün çille de bulunması daima şart değil imiş. Sakıp dedenin Mevlevi Sefinesi Cilt II. Sahife 26 da Ağazade Gelibolu şeyhi Mehmet dede, Konya'da Çille'de iken Makam sahibi Birinci Bostan Çelebi bir gün onu hizmet ederken görmüş, Dervişlerin mürebbsi olan ahçı başına, bu dervişe benim elbisemden bir kat urba veriniz emri üzerine, bunun çilleyi tamamladığına delalet olarak alınması ile o gün kapıdan geçip, hücre sahibini derviş olmuştur. Daha sonra Gelibolu Mevlevihanesine Şeyh tayin edilmiş, Derya Kaptanı Küçük Hüseyin Paşa tarafından onun adına Beşiktaş'da şimdi Çarşan Sarayının bulunduğu yerdeki Mevlevihane inşa edilmiştir. 1031/1622).

Bazan birkaç günde, 3 ayda, 6 ayda, bir senede istidatlarına göre hizmetleri çillelerinin tekmi edilmişine delâlet eyler imiş. Yenişehir Fenarı Mevlevihanesinin şeyhi olan Muhaddis Hasan efendinin oğlu olup, Sultan Mecit devrinde İstanbul'da büyük şöhret sahibi bulunan, Tarîfüssülük isimli bir de eser yazdırmış olan meşhur Şeyh Nazif Dede, Konya'ya ziyaret gelip, 19 gün Matbah-ı Şerifte hizmet eylemiş, badehu hücreye çıkarılmıştır. Makam'da 1230/1814-1275/1859 arasında va-

3) Zaviye yani bucak denilen, fakat içerisinde çille çıkarılmıyan, ancak halk, mevlevihane ile ilgili olduğu için sema meşkedip, ayrıca Ney üfleyen, Kudüm çalan, Ayin okuyan Mevlâna âşıklarında bulunduğu Zaviyelerde dahi haftanın belirli günlerinde mukabele denilen Mevlevi ayinleri icra olunurdu. Bunlar Türk orduları ile beraber Avrupayı karış karış feth eden cenkçilerin yanında başlarında açık altın sarısı külahları ile Mevlevilerde karışmışlardı. Meselâ Tacüttevarihde okuduğumuza göre, Bismillahıramanirrahim cümlesinin ebce tutarınca, 751/1350 senesinde Geliboluya çıkan Osmanlı Türk kuvvetleri'nin baş komutanı Süleyman paşaya bir Mevlevi dervişinin verdiği külâhı başına geçirmiş, bu heyetle harplere girmişti. Şahin ile kuş avlarken süratle koşan atın ayağı, bir köstebek deliğine girmesi ile attan düşerek vefat eylemiş, Bolayır'a gömülmüştür. Süleyman Paşanın kabri başında Mevlevi külâhı vardır. Hatta harplerde bile ölmüş olmasına rağmen Rumlar, onu yiğit bir at üstünde harp ederken gördüklerini, Türk askerlerine ifade eylediğini Hoca Tarihinde yazmaktadır. C. I. S. 60-62. Avrupadaki Mevlevihaneler, Peç şehrinde olduğu için onlara Peçli yerine Peçevi denildiğinden, iki ciltlik tarihi olan meşhur müverrih İbrahim efendi, işte bu şehirdendir. Yine bu şehirden Ahmet Arifi dede yetişmiştir ki, Avusturyalılar tarafından Peç şehrinin işgali üstüne, muhacir olan Ahmet Arifi dede, sonra yenikapı Asitanesine şeyh tayin edilmiştir. Makam'da oturan Pir Hüseyin Çelebinin kitapluğundan ödünç aldığı İptidaname, Rabapname, İntihaname isimli Sultan Veled'in 3 Mesnevisini Kopya ettiğini, şeyh efendi yazmaktadır. Bu kıymetli 3 ciltlik eser şimdi Ti-

zife gören meşhur Mehmet Sait Hemdem Çelebi, Şeyh Nazif'i çok takdir eder imiş. Onun 18 günlük hizmetini tam bir çille olarak kabul eylediğini, o devreye yetişenlerden işitmiş zatler, bize anlatmışlardır. Veled Çelebi efendinin notu, Kendisinin büyük defterinden yazdım.

rededi Necip Paşa kitaplığında durmaktadır. Ketebelerini defterime yazdım.

Belgrat Mevlevihanesi de pek meşhur idi. Buranın şeyhi Adnî *عبدی دده* dede, 1063/1653 tarihinde Konya Mevlevi hanesinde Mesnevişerif okuttuğunu, dedenin "Nahli Tecelli *نخل تجلی* isimli Konya Mevlevihanesi kitaplığında bulunan manzum eserinin başında haber vermektedir. Niş, Üsküp, Elbasan, Yenice-i, Vardar, Moradaki Yenişehir Fenarı, Atina, BosnaHersek, Sofya, Filibe, Vodina, Serez, bunların avrupadaki örneklerindedir.

Akdeniz adalarından Sakız, Limni, Midilli, Kıbrıs'girit da Mevlevihaneler vardı. Kıbrıs'ın Magosa şehrindeki Mevlevihane, Siyahi Mustafa dede ismindeki Şeyh, yazdığı içli şiirlerle, Esrar dedenin Mevlevi şairlerine ait tezkiresinde önemli bir yer tutar. Bu zatin bir de oğlu vardır, bu da değerli bir şairdir.

4 — Türbeler: Büyük zatların başlarına yapılan türbelerde de Mevlevilerden Türbedar - türbeci vardı.

Konya'da Şemşeddin-i Tebrizi'ye ait büyük türbenin yanında üstü kuruşun kubbeli, Cami ve samahane olarak kullanılan yer, Mevlevilik tarihinde özel bir yer tutar. Dergâhlar kapatılıncaya kadar Konya Şems Türbesinin başında bulunan zate Şems dedesi derlerdi. Ayrıca şeyhin oturması için 6 odalı bir daire ile, haremünün oturması için içerisi bahçeli, güzel bir köşk vardı. Bu satırları yazanın teyzezadesi Şems Türbesinin en son şeyhi Derviş Ahmet Çelebi idi.

İzmir'deki Bahri baba isimli türbe, İzmirdeki Asıl mevlevî dergâhından ayrı bir yerdir. Kayseride Seyyit Burhaneddin-i Muhakkık-ı Tirmizinin türbesi şehrin dışında, köşk medresesi adıyla anılan meşhur Eretne beyin hem medrese, hem türbesini havi Selçuk Mimari tarzının güzel bir numunesi, binanın yakınındadır.

Kayseri Mevlevihanesi, şehrin içerisinde, Leplebiciler çarşısı civarında olduğu halde, son şeyh Süleyman Atallah efendinin küçük kardeşi Burhan efendi, Seyyit Burhaneddin'in türbedarı idi.

Halep'te Şeyh Ebubekri Vefai Türbesi de Akropolun üstünde olduğu gibi, Babülfereç denilen meydanda asıl Mevlevihane bulunmakta idi. Konya'da Cemal Ali dede adına ayrıca bir türbe bunun şeyhi bulunduğu gibi Meram'la Havzan bağları arasında Ateşbazı Veli adına âşikan yöresinde ayrıca bir türbe vardı. Pek güzel bir bağın içerisinde, Selçukiler devrinden kalma pramit kubbeli türbenin türbedarı -biz buna türbeci diyoruz- Yakup dede, aynı zamanda Mevlâna dergâhında semazenbaşı idi. Yenikapı Mevlevihanesinin şöhretli şeyhi, Osman Selâhaddin Efendinin dervişlerinden olan Yakup dede, tek başına Ateşbaz türbesinde oturur, siyah kumaştan destegül tabir edilen cübbesi, beyaz çorabı ile giydiği roğan ayakkabısı ile, tozlu Konyanın caddelerinden yayan geldiği halde, ne elbisesinde, ne ayakkabısında toz görünmemesi hasebiyle, birçokları gibi bu satırların yazarı da, hayrete düşer, onun bilinmiyen bir kuvvetle yerden kaldırıla rak geldiğine inananlar vardı.

Asitanelerde Mevlevi Dervişi yetiştirmek için Matbah terbiyesi denilen bir usul mevcut idi ki, ister vezir oğlu, ister fakir çocuğu bulunsun, yaşı 25 i geçmiş, askerlik görevini ikmal etmiş, müzmin yahut sirayet edici bir hastalığı olmuyan, sar'a, akıl hastalıklarından birisi ile ma'lûl bulunmuyan, evli olmayan kimseler Matbah-ı Şerif denilen, içerisinde yemekten ziyade çiğ gelmiş kimselerin pişirilip olgunlaşması yeri olduğu için bu isimle söylenen mahalde Can tabir edilen derviş adayları yatıp kalkar, terbiye edilirlerdi. Sesi güzel olanlar ayini Şerif denilen musiki parçaları öğrenirler, daha istidatı o-

lanlar Ney** meşkederler, okuyup yazması olmayanlar, okuyup yazma öğrenirler, böylelikle Türk musikisinin büyük üstadları hazırlanmış olurlardı.

Mevlevihanelerin şeyhlerine Konya'daki Çelebilik makamından verilen meşihatnamelerde, o dergâha hem şeyh, hem Mesnevihan olarak tayin edildikleri için, her Mevlevihane bulunduğu şehrin Edebiyat Fakültesi niteliğinde idi. Burada gençlerden farsça öğrenmek isteyenler, Süleymani Kanuni zamanında Muğla Mevlevihanesi müntesiplerinden olup, sonraları birçok farsça, Türkçe manzum, mensur eserler yazmış olan Şâhidi dedenin Tuhfe - Armağan isimli Farsçadan Türkçeye manzum bir lügat kitabı vardı. Bunu okuyup ezber eden gençler, hem farsçayı, hem Mesnevi terimlerini kolayca öğrenirlerdi. Yine farsça öğrenmek için Sururi (ölümü 969/1561), Şem'i (ölümü 1000/1592 ile meşhur Bosnalı Sudî (ölümü 1010/1601) gibi zatlerin yazmış olduğu Gülistan, Bostan, Mesnevişerife ait komentareler buralarda okutturularak, farsça öğretilir idi. Böylelikle istidatlı gençlerden ufak bir kasabada büyük

** Ney Asurca'da Niy şeklinde söylenen bu söz, karnî manasına gelmektedir. Son senelere gelinceye kadar Nay diye konuşulmadığı gibi, Nayzan, Neyzen yani Ney üfleyen şeklinde de söylenmez idi. Büyük annem, yaşlı kadın ve erkekler Niy ve Niyzen diye söylerlerdi. Mesnevi Şerifin ilk beytinde

Bişnev in Niy diye geçmektedir.

Görüldüğü ki, Mevlânâ dinle sözünü üstün tutuyor. Zira Kur'anı Kerimdeki dinlemek anlamına gelen ayeti kerimelerin hepsinde dinleme fiilî üstün tutulmaktadır. Bunun sebebi Hz. Peygamberin de kâbilesi olan Sumerlerde -bunlar turani bir ırktır. aklın merkezi kulaktır. O halde kulak, azanın en şereflişidir. Her yerde Semi ün Âlim, Semi ün Basir gibi bütün ayetlerde evvelâ dinleme, sonra görme veya düşünme gelmektedir.

Peygamberlerden Yakup Aleyhisselam kısa bir müddet için görme hassasını yitirmiştir, fakat sağır hiç bir peygamber yoktur.

2. Mevlevilikte Matbah terbiyesi hakkında, bilimsel bir yazı olarak Dr. Hamit Zübeyir Koşay, Türk Yurdu Mecmuası, cilt V, sene XVI, Mart 1927, Sayı 27, sahife 280-286, bu makalenin yazılışında Konya Çelebilerinden Çelebi Münip bey tarafından, yazara kıymetli notlar verilerek hazırlandığı için, ilmi sorulara cevap niteliğindedir.

3. Osmanlı Müellifleri C. I. S. 92-94, burada geniş bilgi vardır.

şairler yetişmiştir. Biz burada I. Abdülhalim Çelebi'nin, Galata Mevlevihanesine 1086/1675 de verdiği Meşihatnamenin asıl nushasından fotografya ettirdiğimi sunuyorum.

Gavsi Ahmet Dede'nin bu değerli vesikası, o tarihte Meşihat makamında bulunan Çatalcalı Ali efendinin imzası ile tayini muamelesi ikmal edilmiş oluyor. Esasen konumuzla da ilgisi olduğu için, burada onun hem asıl metnini hem yeni harflerle çevrilişini gösteriyoruz.

Abdülhalim Çelebi'nin yolladığı Meşihatnamenin çevirisi:

1 — Fahrûs sülaha is-sâlikin Gavsi Ahmet dede ziyde salahü ve takvah

2 — Tuhaf-i tahiyat ithafiyle inha olunur ki, Medine-i İstanbul'da Vaki Galata Mevlevihanesinin Meşihat ve Mesnevihanlığı hizmeti sana tefviz olunmuştur.

3 — Gerektir ki Tekye-i mezbureye varup fukara-i babullah ile evkatı hamede Zillullahi alempenah halledallahu hilafetahu ilâ yevmel intibah hazretlerinin.

4 — Devamı ömrü devlet vel kıyam-ı hıyam-ı izzü şevketleri de'avatından sonra fukara ve ahbaba makbulü barigahı kayyum-i Hazreti Holla.

5 — Celaleddin-i Rumî Kuddise sirrehül azizin mağzı Kur'anı Celilüşşan ve ab-ı zülâl-ı teşnegânı bahr-i irran olan Kitab-ı

6 — Müstetapların kiraat edip adab-ı şeriat ve tarikat ile takayyüd üzere olasın, fukara-i Babullah kessere hüm.

7 — Ullahitaala ilâ yevmel kıyam dahi seni kendülere şeyh ve Mesnevihan bilip Umur-i Şeriat ve tarikatta Kemal-i inkiyad ile.

8 — Muti ve münkad olalar. Ve sen dahi Şeriat ve tarikatta dakika fevt eylemeyip fukara ile hüsn-i

9 — Zindegâni üzere olasın. Ve Evliya-ı Kiram'ın güzeşte ve bakilerin duai hayrile yad etmeden hâli,

10 — Olmayasın, baki es'adeküm üllahü fiddareyn hürrire fi gurreti şehri Rebiülevvel seneti sitte ve semanine ve elf (Rebi 1. başlangıcı 1086/30 Mayıs 1675).

Minelfakir Eşşeyh Abdülhalim Ibn Mevlâna Kaddesirrehu

Kâğdın sağ tarafında sah Mucibince tevcih olunmuştur. 16 Rebiüssani 87 (28.6.1676) Sol tarafında Mucibince sadaka buyrulmak rica olunur Minedâi Aliyyül fakir Ufiye anh

Çatalcalı Ali efendinin hal tercümesi :

Şeyh Mehmet bin Hasan-ı Ala-i efendinin oğludur. Ali Efendi Çatalca'da doğdu. (1041/1632) İstanbula geldiği zaman Şeyhulislam olup, Mevlevihanelerin kapanmasına fetva veren Minkarizadeden mülâzım oldu. Köprülüzade Fazıl Ahmet Paşa'nın Girit seferinde Ordu Kadılığında bulundu. Sonra Selanik (1080/1670) Mısır kadılıklarına nail oldu. (1081/1671) yılında Rumeli Kaziaskeri oldu. 3 sene geçince azledildi, fakat o sene üstadı Minkarizadenin yerine Şeyhulislam oldu. 1084/1673.

Çatalcalı Ali efendi, gayet doğru, reyinde serbest bir zat idi. Devrin büyükleri, onun bu dürüstlüğünden memnun olmuyorlar, Şeyhülislam efendiye her istediklerini yaptırıyorlardı. Bunlar arasında, İstanbul Kaymakamı Recep Paşa, kendisini bir türlü çekemiyordu. Bu sebepten dolayı, düşmanları onu yerinden uzaklaştırdılar, 1097/1686. Ali efendi işinden ayrılmış olarak, Bursa'da yaşadı, II. ci Süleyman, Kardeşi Avcı Mehmed yerine 1099/1688 yılında padişah olunca, onun İstanbula gelmesine' izin verdi. Bu zatin 1102 yılında her tarafı şişerek ölmesi üstüne kardeşi II. Ahmet padişah olunca, Ebu

İsaitzade'nin yerine ikinci defa Şeyhülislam oldu, 1103/1692, fakat o sene öldü. Bütün fetva müddeti Avcı Mehmet zamanında 13 sene 2 ay 15 gün, ikinci Ahmet zamanında 2 aydan ziyadedir. İlmiye Salnamesi, İstanbul, 1334/1916 s. 485-486. Bu son sahifede Ali efendinin yazdığı, Yıldız Kütüphanesinde bulunan Fetva'nın ketebesini ile, bizim buradaki Mucibince ketebesini birbirinin tıpkısıdır. İlmiye Salnamesinden onu fotografya ettirip, işte buraya koyuyoruz.

Bu Meşihatnamenin yazısını Abdülhalim-i evvel Çelebi zamanında Konya'da Tarikatçı bulunan Emir İmad Dede yazmıştır.

Mevlevilikte Meşihatnameden başka bir de Sırrı Hilafet kurulu vardır. Hz. Peygamber'den, İmamı Ali efendimize, ondan Hasan-ı Basri, diğer büyük sofilerden zamanımıza kadar büyük bir titizlikle muhafaza edilen Hilafetnameler gerek yazı, gerek tezhip, gerek ifade bakımından dikkate şayandır. Hilafetname her zaman, Konya makamında oturan Çelebi efendiler tarafından ehil olan zatlere tevcih edilmemiştir. Bazen bir zaviyede ikâmet eden bir derviş, büyük emaneti haiz olduğu için, onu, ehil olan diğer bir zate itimada şayan şahitlerin huzurunda tevcih etmiş, buna ait belge onun tarafından ekseriya mühürlenmek suretiyle tekemmül ettirilmiş, eğer o zat Mevlâna makamında bulunan bir Çelebi efendi ise, bunu diğer zatlere de ihsanda bulunmuştur.

Benim elimde 10 sayıdan fazla Hilafetname örneği vardır. Bunun birisini-ki en eskisidir- 787 hicri yılında Ramazan bayramı demek olan Şevval ayının gurrresi 8.10.1385 tarihine rastlar, garip bir tesadüf olarak baş tarafı farsça, sonraki kısımları temiz o devrin türkçesidir. Miladi 21.11.1385 senesini gösterdiğine göre, yaklaşık 600 yıllık bir yadigârdır. Altında bulunan

36 şahidin kimlikleri, son derece ilginçtir.

Bu 32 sahife, dili, yazılış üslûbu, bilgisi bakımından çok değerlidir. Fakat bütün bu hilafetnameleri burda dile getireceğiz derken Vakıflar Genel Müdürlüğünün yıllığına iyi kullanmamış olmak endişesi bunların hepsini yayınlamaktan bizi alıkoyar. Yalnız şahitleri yazmayı, bunlar hakkında bildiklerimizi arzulemeyi daha önemli görüyoruz. Belki ileri'de XIV. Yüzyılın şöhretlilerini yazacak olanlar, bizim isimlerini açıkladığımız zatleri bu-larak faydalanırlar.

İzzettin isimli bir zate 880/1475 yılında verilmiş olan icazetnamenin üstünde Arif bin Adil bin Arif bin Mehmet bin Mehmet ül Belhi ceddehu ibaresi yazılıdır ki, bu Hz. Mevlâna, onun oğlu Sultan Veled, onun oğlu Emir Celâleddin Feridun Arif, onun oğlu Emir Muzafferreddin Adil, onun oğlu II. Arif Çelebidir. Yalnız o zat 825/1422 yılında vefat ettiğine göre, 880/1475 senesine bunun ne suretle götürüldüğünü iyice çözümlüyemedim. Belki II. Arif Çelebinin yazdığı hilafetname, 787/1385 yılında iken sonra makama gelen Çelebi efendiler tarafından bu siyadetname yürütülmüştür.

Güzel bir hat ile yazılmış olan to-mar halindeki Şecerename, Konya Aksarayından Avukat Ali Naci Gürün tarafından 1941 yılında bana getirilmiş, kayıp olmasından endişe ederek amcam Veled Çelebi efendiye verip, bunun bir örneğini o güzel yazısı ile kopya etmiş, onları bana vermişti. Ben, asıl tomarı Konya Müzesine takdim eyledim, şimdi orada olduğunu memnuniyetle haber alıyorum. Biz burada şahitlerin isimlerini kenarına numara yazarak bildirmeyi daha doğru görüyoruz.

(...Bu kelimadan maksudum oldur kim, sadık dervişler ve girçek aşıklar ve Hak'tan mağfiret uman kimseler ve

seyyahlık eden ve alemi geşt eyleyen dervişler varup bu mezaratı ziyaret ettiklerin vaktin Allahu Taâla hizmetinden rahmet ve mağfiret talep ettikleri Vaktin ve ehli tarikat arasında bu risaleyi okuyacak ve içindeki ahbarı acibeyi, ahvali garibeyi işidicek musannif-i kitap ve Farisi diline götüren aziz, Türk diline götüren fakir, bu kitabum tercümesine sebep olan, yazdıran, bana be-cit olup yazdırmama ilhah idenleri ve yazanları bir hayır duâ ile analar. Surei Fatihatül Kitabı okuyalar, onların hakkında ihsan edeler. Ümitdür ki ol azizlerin zikri ve himmeti berakatında ve bu hazır olup dua kıla nazizlerin, dervişlerün enfası mübareki berekatında Haktaala cümlemize kamu mü'minler birle tevfik-i Rabbani ve İnyeti yezdanı ruzi kıla. Şeriat ve tarikat yolunda kadememizi sabit ve müstakil idivire. Ve doğru yoldan ayırmaya. Ve hakikat, marifet menziline iriştire. Gönlümüz iman, islâm Nuru ile münevver, müzeyyen eyliye. Dilimiz sehivden, hatadan halelden, zeleden, gıyabetten, böhtandan saklaya. Evvelde virdüğü iman hilatini ahir demde şeytan şerrinden, anın mekrinden ve vesavisinden saklayıvire. Ol demde cümlemuze iman, islamı voldaş idivire. Ölüp sine girdiğümüz vaktinmünkir ve nekir sualin geğiz idivire. Yarın haşır, neşir gününde bitilerimiz "mektuplarımız sağ elimize vire" Sırat-tan amanlık, asanlıkla geçüre, Peygamber hazrettinin şefaatinde ki şefiül müznibindür, kamumuzu ayırmaya, Firdevsi alâda bize makam verip, kendü kereminden bütün didarın görmeklik erzani kılıvire. Bihakkı Muhammed'in ve Alihi ecmaine yarabbel alemin. Veya hayren nasirin bi fazlike ve kerekime ya ekremel ekremin, amin Yarabbel alemin. Velhamdülillahi vekefa veselatü ala Nebiyihül Mustafa ve eshabihü İhvanissafa ve evliya ihil mükemmelin min ehli sıtkı vel vefa, kütübe fi gurureti şehri şevval seneti seb'a ve semanine ve Seb'amie 21.11.1385.

Yukardaki satırlar, bu farsça ve türkçe eserin son sahifeleleridir. Biz şimdi buradaki 36 zatin isimlerini, sıfatlarını sırası ile yazalım, bunların içinde bildiklerimiz hakkında bilgi verelim.

- ۱ شہد بما فیہ کتبہ علی بن عارف
- ۲ وانا علی ذلك من الشاہدین کتبہ حسام الدین بن عارف البلخی جده
- ۳ اشہدنی المولی المہمظم المہمدر المہمظم المکرم خلیفۃ اللہ فی العالم المواقع الالہ ادام اللہ ظاہہ وعلیہ صحبہ ہذہ الاجازۃ الشریفۃ وانا اخوہ الضیف برہان الدین بن عادل بن عارف بن محمد
- ۴ قبلۃ وامضیۃ وتقدتہ کتبہ محمود بن محمد القاضی باقر المجرسہ
- ۵ شہد بما فیہ ثبوتاً کتبہ صلاح الدین بن عارف البلخی جده
- ۶ شہد بما فیہ۔ طور آشیش افندی امیر فقیہ
- ۷ ذلك كذلك وانا شاهد علی ذلك کتبہ محمود بن محمد بن محمد الملطی جده المولوی قاری المثنوی المعنوی غفر اللہہ ولو اللہیہ
- ۸ الحالۃ ہذہ برنبذہ فقیر کہ سلسلہ منہقی شد امیر عزیز بن محمود بن محاصر عزیز بن جلال بن امیر حافظ بن سید قاسم بن سید ابراہیم بن سید امیر علی بن سید حسین بن علی الاطرس بن حضرت زید بن محمد نخشلیا بن حضرت حسن بن موسی بن علی بن محمد بن جعفر بن حسن بن حسین الاطرس بن علی بن زین العابدین بن حسین بن حضرت امیر المؤمنین علی بن ابی طالب کرم اللہ وجہہ عمزادۃ حضرت محمد علیہ التحیات افضلہا ومن الصواب بن عبد اللہ بن عبد المطلب بن ہاشم بن عبد المناف بن قصى
- بن کلاب بن مرہ برین ترتیب الی غایۃ آدم صفی اللہ عنہ و انہم اجمعین کہ درسخن نوشتہ اند فی تاریخ سنۃ ۸۵۶
- ۹ وقع ذلك كذلك عندی محمود بن جمال الدین عفی عنہما القاضی باقسرا
- ۱۰ وقع ذلك كذلك عندی حررہ محمد بن بنی بلدۃ نکیدہ القاضی
- ۱۱ عرض علی قبیلۃ کتبہ الفقیر داود بن عیسی عفی عنہما القاضی باقسرا
- ۱۲ شہد بما فیہ۔ طور اجلی . . . بن شیخ چوپان
- ۱۳ شہد بما فیہ ہذہ الشجرۃ المبارکۃ ملا شیخ احمد بن ملا علی الدین
- ۱۴ شہد بما فیہ ہذہ الشجرۃ المبارکۃ سید محمود بن سید حسین طوسی
- ۱۵ شہد بما فیہ ہذہ الشجرۃ المبارکۃ سید محمد بن امیر علی
- ۱۶ لما صح اجازتہ وقولہ فقلت ایضاً ہواہلہ ومحلہ کتبہ سید محمد بن موسی الشیرازی
- ۱۷ آجہ در ضمیر این بود۔ طور کہ برینموجبت این مذکور حررہ عبدالکریم الامام عفی اللہ عنہ
- ۱۸ شہد بما فی ہذہ الشجرۃ المبارکۃ شیخ بسطام بن شیخ ابوبکر غزلخون حضرتہ تریۃ المبارکۃ
- ۱۹ شہد بما فیہ شیخ رمضان الشیاد
- ۲۰ شہد بما فیہ الاجازۃ شیخ والد الشیاد
- ۲۱ شہد بما فیہ ثبوتاً شیخ کریم الشیاد
- ۲۲ لما صح اجازتہ وقولہ فقلت ایضاً ہواہلہ ومحلہ کتبہ شیخ۔ ود الحافظ
- ۲۳ شہد بذلك شیخ مصطفی الشیاد

tiye telkin eyledi, Seri'i Sakati Cüneydi Bağdadiye telkin eyledi, Cüneydi Bağdadi, Ebubekri Şibliye telkin eyledi, Ebubekri Şibli, Mehemed-i Zeccace telkin eyledi, Mehemed-i Zeccac Ebubekri Nessace telkin eyledi, Ebubekri Nessac, Ahmed-i Gazaliye telkin eyledi, Ahmed-i Gazeli, Ahmed-i Hatibii Belhiye telkin eyledi, Ahmed-i Hatib-i Belhi, Şemsül Eimme-i Serahsiye telkin eyledi, Şemsül Eimmei Serahsi, Hidmeti Mevlâna Mehemed Bahaeddin el Maruf bi Sultanul Ulema'ya telkin eyledi, Bahai Veled Seyyit Burhaneddin-i Muhakkık-ı Tirmiziye telkin eyledi, Burhaneddin-i Muhakkık Tirmizi Hz. Mevlâna ve Mevlel Arifin Celalul Hak-ı veddin Mehemed'e telkin eyledi. Ve Hz. Mevlâna Celaledin Mehmet, Mevlâna Şemseddini Tebriziye telkin eyledi, Mevlâna Şemseddin-i Tebrizi Mevlâna oğlu Mevlâna Bahaeddin-i Mehmet Veled'e telkin eyledi, Bahaeddin-i Veled kendi oğlu Celaledin-i Emir Feridun Arif'e telkin eyledi, Emir'i Arif 12 yaşında iken Çelebi Hüsameddin Arif Çelebiye telkin eyledi ve mevlevi tahtına oturttu, kendisi uzaktan anı seyreyledi. Buyurdu ki, Çelebi Arif hazreti bizim kâmil şeyhimizdir. İkinci şecereden, ikinci şube şöyledir: Hazreti Mevlâna kendi Halifesi Hüsameddin Çelebiye telkin eyledi, Hüsameddin Çelebi kendi müridi, Celaledin Emir Arif Çelebiye telkin eyledi ve **ateynahül hikmete Sabiyye Mevlâna**, Allah kelimesini Arif Çelebiye Beşikte iken telkin eyledi, o da bunu tekrar etti. Hz. Çelebi Arif biraderi ve kendi müridi Çelebi Şemseddin Emir Abid'e ve Salahaddin-i Emir Zâhid-e ve Hüsameddin-i Emir Vacid'e Allâh cümlesinden razı olsun telkin eyledi. Çelebi Şemseddin-i Emir-i Âbid Hizmet-i Sülaletül evliya dürrati tacül esfiya varis-i Esrarül Enbiya Bahaeddin şahzade Emi Âlim ve onun biraderi Muzafereddin-i Emir Âdil'e telkin eyledi. Onların geçmişlerinin ruhlarını Allah takdis eylesin, bakilerinin

ömrünü uzun eylesin, hamd alemlerin rabbına, Allahın selatı Hz. Muhammed'e onun çocuklarına ve ümmetinin üzerine olsun âmin. **بسم الله الرحمن الرحيم**

ان الذين يبايعونك انما يبايعون الله يد الله فوق ايديهم
فن نكت . . . سورة فتح ، ٩ نجي آيت كرمه

Meâli: Sana Hudeybiyede biat edenler yokmu, onlar, gerçekte Allaha biat etmişlerdir. Allahın eli, onların ellerinin üstündedir. Kimki, ahdini bozarsa, ancak kendi zararına bozmuş olur. Her kim Allâh ile ettiği ahdi yerine getirirse, Allah ona büyük bir mükâfat verecek sadakallahül azim fetih suresi ayet 10.

Tarikat sahipleri ve hakikat erlerine zahir ve bahirdir ki, Hz. Risaletpenah S.A. İmamı Ali'ye kerramallahul veçhe ye Lailaha İllallah kelimesini cehir ile telkin buyurdular. İmamı Ali (Tanrı ondan razı olsun) dahi Hasanı Basriye Hasanı Basri dahi Habibi Acemiye Habibi acemi dahj Davudu Taiye Davudu Tai dahi Marufu Kerhiye Marufu Kerhi dahi Seri-i Sakatiye Seri Sakati dahi Seyyüddüt Taife Cüneydi Bağdadiye andan Ebuekr Şibliye andan Ahmed-i Hatibiye andan Şemsül Eyim-meyi Serahsiye andan Sultanül Ulema-ya andan Seyyid Burhaneddini Muhakkıkı Termiziye andan Hz. Mevlânaya andan Çelebi Hüsameddine andan Sultan Veled'e andan Ulu Arif Çelebiye andan Mehmet Çelebi'ye andan küçük Arif Çelebiye andan Burhaneddin Çelebiye andan Şehidi Âbid Çelebiye andan Cemaleddin Çelebiye andan Tayagan Mehmet Çelebiye andan Divane Mehmet Çelebiye andan Mükâşif Sinan Dedeye andan Hızırşah Efendiye andan Ahmet Çelebiye andan Muh-yi Efendiye andan Karahisari Mehmet Çelebiye andan Ağazade Mehmet Çelebiye*) bir Hilafetnamede dahi bu kadarı yazılmıştır Klişesi ilişiktir. Şekil 2.

* Klişesini buraya koyduğumuz yazısı ifadesi es-ki bu hilafetname şimdi büyük bir mecmua içerisinde

Zikir için muayyen zaman, vaziyet varmıdır? Meselâ ayakta, dönerek, sallanarak zikir caizmidir?

Biraz evvel yazdığımız A'raf Sure-sinin 204/205 nci ayetlerinde diyor ki, Vezkür Rabbek fi nefsike tadarruan.. Anlamı "Rabbini öz nefsinde ağlıyarak, sızlıyarak, korkarak -fakat haykırıp bağırılmıyarak sabah ve akşam zikret (an), gafillerden olma."

Şu ayeti kerime, zaman meselesini hallediyor. Yani ne zaman olursa olsun, Allah-ı zikir etmek, caizdir. Hatta daimi surette kalben zikredecek surette bir mümareseye yani alışmaya başarı hasıl olursa, ondan daha yüce bir saadet olamaz. Vaziyet bahsine gelince, kitabımızın ön taraflarında da bir münasebetle yazdığımız üzere, meselâ uzun yıllardan beri dedikoduyu, tartışmaları davet etmiştir. Özellikle Keşşaf tefsirinin yazarı Alleme Zamahşeri -548/1153 yılında ölmüştür; Bezzaz oğlu adıyla anılan Hafizeddin Mehmet bin Mehmet bin Şehabın "El Cemiül Ceciz" adındaki fetva kitabına kısaca Bezaziye derler, ayrıca Pizdevi adıyla anılan Fıkıh usulünde pek büyük şöhreti olan zat dahi önceki âlimler gibi devranın şiddetle aleyhinde bulunmuşlar, hatta yapanları tekfire kadar ileri gitmişler.

Bununla beraber bazı muhakkıkların araştırmalarına göre 800/1398 yılı-

yazılmış olup, benim şahsi kitaplığımdadır. Mevlevi şairleri içerisinde mahlası olmayan büyük şairlerden Mehmed dede yeniçeri ağalarından bir zatın oğlu olup, I. Bostan Çelebi zamanında Konyada Çillesini ikmal eyledikten sonra memleketi olan Geliboluya Mevlevi Şeyhi olmuş, şimdi Çarâğın Sarayının bulunduğu yerde derya kap-tanı Hüseyinpaşa kendileri için bir mevlevi hana inşa etmişler, Çarşamba günü Beşiktaşta oradan yelkenli ile Geliboluya gidip Cuma Günlerinde orada Mevlevi ay-ni icra ederlermiş. 1063/1653 yılında baka alemine göm-müş, Geliboludaki Mevlevi haneye gömülmüştür. Esrar Dede Mevlevi Şairleri tezkeresi ile ondan alınarak basılmış olan Semahaneyi Edep isimli 1309/1893 yılında İstanbulda basılan bu eserin 9 ncu sahifelerinde hal tercümesi: yazıldığı sırada bir gazel dercedilmiştir. Şu halde bu Hilafetname 1063/1653 yılına kadar halifelerin isimlerini bildirmektedir. Esrar Dede Teskeresinde birisi 7, diğeri 12 beyitle iki gazeli vardı. Semahanei Edep, yalnız ikincisinden iki beyit yazmakla yetinmiştir.

na kadar sofilerin devranı için kimse bir şey dememiştir.

Zira hicri 86/705 yılında Tabiin de-nilen, İslam ümmetinden gönülleri te-miz zümre zamanında ihdas olunmuş, Hanefi, Maliki, Şafii, Hambeli gibi 4 Mezheb'in kurucuları, devranın aksine bir şey söylememişlerdir. Sonradan ba-zı müteassıp (fanatik) ler çıkıp, sözü uzatmışlar, Şeyhler ile hocalar arasın-da büyük çekişmeler, tartışmalar ol-muş, hatta İstanbul'da Fanatikler, bir-çok defalar tekkeleri yıkıma karar vermiş; dergâh şeyhleri de Şeyhulis-lâmlara müracaat edip, defalarca fet-valar almışlardır.

Misal olmak üzere, Osmanlı Türk bilginleri arasında büyük bir şöhrete sahip, Ebussuut efendi (2) merhumun bir fetvasını buraya yazmakla yetinece-ğim:

Bu mesele beyanında Hanefi İmam-larından cevap ne vechiledir.

Bir alay müvahhitler (Tanrı'ya bir-leyiciler) zikrullâh ederek ayak üzere kalkıp, Allah-u ta'alayı anarak gâhi na-sihatı bildiren ciğerleri yakıcı ilâhiler okuyup, gâhi ağlayıp, gâhi inleyip, Ali İmran'ın 190 ve Nisanın 102 nci ayet-leri gereğince, döne, döne tevhid (Tan-riyi birleme) etseler, anlara şer'an ne lâzım gelir?

Beyan buyrulup musap (sevap ka-zanma), mecur (yine sevap kazanma) olalar.

Elceva..... p: Allah'u Alem-ü bis sevap, amiline", yani deveran ile

2. Ebussuut Ahmet, Osmanlı Türk bilginlerinin meşhurlarından olup, 896/1491 tarihinde İstanbul civa-rındaki Müderris köyünde doğmuştur. Pederi Yavı adıyla anılan Şeyh Mehmet bin Mustafayı mad olduğu için, kendisi Ebussuudül İmâdî adıyla anılır. 952/1545 tarih-inde meşihat makamına geçmiş, tam 30 sene büyük bir yetki ile vazife görmüştür. 982/1574 tarihinde ölmüş. Eyup'da kendi yaptırdığı mektebin içerisine gömülmüş-tür. Kemalpaşazadeden sonra yetişen en büyük bilgin-lerdendir. Özellikle babasının sofi olması, onu fanatik bir zavallı olarak bırakmamış, yukardaki değerli fetva-yı yazmak gibi, adını ebedi kılan bir hizmette bulun-muştur. Osmanlı müellifleri, C. I. s. 225-226, Esami, Muâllim Naci 1306/ 1886, s. 35-36.

zikir eyleyen kimseye" büyük sevap lâzım gelir.

Ketebehu Ebussu'ut

سورة الاعراف 205 - 204 : واذكر ربك في نفسك

تضر أو خيفة ودون الجهر من القول بالقدو والاصال
ولا تكن من الغافلين .

Rabbını, Öznefsinde; ağılıyarak, sızlıyarak, korkarak fakat haykırıp bağırarak sabah ve akşam zikret; gafillerden olma.

Elmizdeki vesiklara göre 853/1449 tarihli olup, Başvekâlet arşivinde bulunan, eski Devlet Bakanı Prof. Adnan Erzi tarafından bana hediye edilen dört sahifeden ibaret fotoğraf dahi, ayrı bir özellik taşımaktadır. İçerisindeki bilgi, bunda nevelki malumatın bir tekrardan ibarettir. İşbu belgeye göre Çelebi Emirî Âbid, bu icazetnamenin sahibi Mehmet bin Mahmud bin Şirvaniyül Mevleviye telkin eylemiştir. Bu zatın kimliği hakkında elimizde -ne yazık ki- bilgi yoktur. Bu zat dahi İmad ul-milleti ved-Dinseyyid Hacı Mehmet'e telkin eylemiştir. Bunların yani bu icazetnamenin altında şahid olarak isimlerini okuduğumuz zatlar, bir çok taraftan önemlidir. En başta Celâleddin bin Âdilül Belhi Ceddehu yani dedesi Belh şehrinde olan Âdil oğlu Celâleddin, Mevlâna soyundandır. Ondan sonraki şahid Cemâleddin bin Osman'ül Kayseri Elmuarrif, onun altında Seyyid Hüsameddin bin Abdullâh Karîl Mesnevi-ül Manevi fi Türbetil Mukadesetil Mutahhare ondan sonraki şahid Şeyh Hüseyin bin Cibril Hamilül Mesnevi yani Mesnevi şerifi ezber etmiş bir zâte tesadüf ediyoruz. Benim çocukluğumda Mesnevi Şerif Hâfızları var idi. Gümüş boru içerisinde tomar halinde yazılmış Mesnevi'yi omuzlarından gümüş zincir ile asarlar, 26 bin beyit olan bu koca kitabı (ezbere okurlardı) Yine

bu şahidler arasında dikkatimizi çeken başka bir zat var, Güvahşüd Berinmas-tur Zeynaddin Ebubekz, Ez Evlâdı Hüsâmeddin Çelebi kuddise sırrihul Aziz. Guvah şud şahid oldu demektir.

Demek 853/1449 tarihinde, meşhur Hüsameddin Çelebinin, Zeyneddin Ebubekr isimli bir oğlu, bu icazetnameye şahit safatıyla imzasını koymuştur.* Çelebi Hüsameddin 22. Şaban. 683/3.11. 1284 de Konya'da ölmüştür.

Bu icazetnamenin altındaki şahitlere arasında başka önemli bir zate tesadüf edemedim. İcazetnamenin fotoğrafisini olduğu gibi yayınladığım için başka uzun sözlere lüzum yoktur. Şekil 3.

ŞAHİTLER ARASINDA BULUNANLAR HAKKINDA BİLGİ :

1. Arifoğlu Ali'nin kimliğini bilemedim,

2 ve 5 numarada isimleri bulunan Hüsameddin ve Selahaddin Çelebilerin, Arif Çelebinin oğulları olduğu anlaşılıyor.

3. numaradaki Burhaneddin Çelebi hakkında kullanılan Elkab, bu zatın büyük mevkiini anlatmaktadır. Burhaneddin Çelebi'nin adına, Üsküdar Selimağa kitaplığı Nur-i Banu kısmında 122 numaralı bir Münşaat Mecmuasının sonunda ve 10 Recep 796/11 Mayıs 1394 tarihinde Edirnedeki Niğde şehrindeki Hacı İbrahim, bin Ahi Mahmud'a gönderilmiş olan meşihatnamede rastlamaktayız. Burhaneddin Çelebi bin Muzaffereddin emir Adil Çelebi bin Ulu Arif Çelebi, bin Sultan Veled bin Mevlâna.

* Hüsameddin Çelebinin, 24 Şavval 1049/7 Şubat 1640 yıllarında oğulları olup, Selçuklu padişahlarından ellerinde- her türlü vergiden bağımsız olduklarına dair muafnameleri bulunduğunu ispatlayan vesikayı Konya Şer'i mahkemesine arzeden torunları hakkındaki Mahkeme İläminin fotoğrafisini Ankara'da yayınlanan Selamet Mecmuasının cilt 11, Sayı 15, Haziran 1963, sahifa 15-16 arasında üçbuçuk sütun üstüne bir makale "Hüsameddin Çelebi'nin Evi Nerede İdi" başlığı ile yayınlamıştım. Konyanın Sebhan Mahallerinde oturdukları da bu ailenin hiç kimsesi varmışdır. Ne yazık ki bilmiyoruz!

Burhaneddin Çelebi'nin Edirne'de ne vazife ile bulunmakta olduğunu bilemiyoruz.

Benim 1937 yılında yayınladığım "Mevlânânın Mektupları" ünvanlı Farsca eserimin 150. sahifesinde gönderilen o meşihatnamenin örneği bulunmaktadır. 6,7 deki şahitleri tanıyamamakla beraber 7. zatin Mevlâna dergâhında Kari'-i Mesnevi* olduğu belirtilmektedir. 8. sıradaki şahit Hz. Ali Torunlarındandır. 9. şahit Aksaray Kadısı Cemâleddin oğlu Mahmut olup acaba meşhur Aksaraylı Şeyh Cemaleddinin oğlumudur? bilemiyoruz. 10. sıradaki şahid Nebi oğlu Mehmet, Niğde şehri kadısıdır. 11. sıradaki İsa oğlu Davud, Aksaray kadısıdır, 12, 13, 14, 15, 16, 17. sıralardaki şahitleri tanıyamıyoruz. 18. sıradaki şeyh Bistam bin Şeyh Ebubekr Mevlâna'nın kutsal Türbesinde şimdi Na'than dediğimiz o zamanki gazel han denilen zattır. Mevlâna'nın 40 bin beyitli divanında bulunan, Peygamber Efendimizi öven gazellerinden birini, kendine mahsus bir ezgi ile okuyan zate Na'than متخوان denilirdi.

Bu şahitlerden 19. sıradaki şeyh Ramazanuş-Şeyyad, 20. sıradaki şeyh Veled-us-Şeyyad, 25. sıradaki şeyh Ali bin şeyh Musaş - Şeyyad gibi beş zat, isimlerinden sonra şeyyad, ünvanını isimlerine şerefle izafe etmektedirler.

Şeyyad ne demektir? Şirazlı meşhur Şeyh Sadinin 656/1258 tarihinde yazmış olduğu Gülistan isimli meşhur eserinin I. babının 32. hikâyesinde bir şeyyadın, bir padişahın huzuruna çıkarak ve aleviler gibi saçını örüp kafiye ile Hicaz'dan geldiğini, hacettiğini hatta padişaha bir de kâside yazmış olduğunu ifade etmesi üzerine, nedimlerden birisi ben bu adamı, Kurban Bayramında Basrada gördüm, hacı nasıl olur? dedi. Babası Malatyalı bir hırıs-

tiyandır; Hz. Ali Evladlarından nasıl olabilir?, Söylediğini bildirdiği kâside, meşhur Enverinin divanında mevcuttur, demeleri üstüne padişah, adamın dövülüp kovulmasını emreder. Onun üzerine bu Şeyyad adam, eğer bu da yanlışsa o zaman benim hakkımda hangi cezayı verirseniz, lâyük olurum, demesi üzerine hükümdar söyle bakalım o neymiş, der. Hikâye bitti.

Benim elimde İran'da basılmış Gülistan kitaplarının eski, yeni tarihli birçokları vardır. Onların hepsinde Şeyyad sözünün karşısında mekkar ve firibinde yazılıdır. Yani yalancı, hilekâr diye almışlardır. Gülistanı, Fransızca, Almanca, İngilizce'ye tercüme edenlerin kitaplarında elimdedir. Bundan başka Türkçe'ye 793/1391 senesinde Mısır Kahire şehrinde Seyfi Sarayının tercüme edip, benim marifetimle Türk dil Kurumuna 1954 tarihinde faksimile olarak yazık ki iyi basılmayan nüsha başta olmak üzere diğer Türkçe tercüme-lerin hemen hepsinde Şeyyad karşılığında yalancı, düzenbaz anlamı bildirilmiştir. Yalnız Sudi'nin 1275/1859 yılında Âmire Matbaasında Lebip Efendi marifeti ile basılan büyük şerhin 174 ncü sahifesinde (Kıssahanlara da Şeyyad derler, pes bu bir lafızdır ki rumda, acemde müsta'meldir, diye mücmel koyan, zahir budur ki manasını bilse mühmel komazdı ve gayriye dahl eylemezdi). (Şeyyad, kezzap (yalancı) manası nadır. Ama bunda Nuhsend نوحسند ve zarif manasıdır diye Nuhsenden iftira eylemiş Şemiye âdeti olduğu üzere hücum eylemektedir. 1946 yılında Milli Eğitim Bakanlığı adına klasikler arasında tercümesi çıkan Gülistanın sonundaki notlar-açıklamalar arasında s. 375 de Şeyyad karşılığında diyor ki: "Eski batini dinlerden birine mensup olana denir. Şâir Fakîri, meşhur Tarifat Risalesinde bunlardan bahseder. Türkçe şiirleri ile tanınmış olan Şeyyad Hamza, Türkçe yazan ilk Anadolu şairlerindedir. Bosnalı Sudi, Sürûri ile

* Mesnevi- i Şerifi bir zat kiraet eder, buna Kari'-i Mesnevi denilirdi. Başka bir zat de takrir eylerdi, ona Mesnevihan denirdi.

Şeyyadların o zaman diğer batiniler bi iyi görülmedikleri anlaşılıyor. Bostanda da hikâye vardır. Burada da hilekâr, düzenbaz olarak gösterilmektedir, diye yazıyor Gülistan tercümesinin sözü bitti.

Eflâki'nin Milli Eğitim Bakanlığınca dilimize çevrilen (1954) kitabında C. II, s. 227 de "... öyleki, türbenin imamına, hafızlara müezzine, Mesnevihana, Şeyyadlara, güyendelere ve huzur hizmetçilerine.." şeklinde geçmektedir. Demek, Hüsameddin Çelebi, Mevlâna Dergâhında türbinin imamına, müezzine, mesnevihane, hafızlara Şeyyad, ve Güyendelere maaş verirmiş, Şeyyad, hilakâr, düzenbaz bir kimse ise nasıl olurda Mevlânanın huzurunda ne hakla bulunabilir? "de sorte que l'imam du mausolee, les lecteurs du Korân, les muezzins, les lecteurs du Methnéwi, les chayyâd l seorateurs, les serviteurs du Maître recevaient leurs, chacun séparément, sur le montant des pensions, Cl. Huart, Les Saints des Derviches Tourneurs., T. II. P. 255.

Görülüyorki âlim, bilgin bir zat olan Huart, doğuda hilekâr, dolandırıcı anlamına gelen kelimenin, gerçek anlamını anlayamadığını, bilginlere yakışan doğrulukla, bilemiyorum diyor. Bizim ona diyeceğimiz aferin, alkıştı. Şeyyad sözü, arabca Elishade الالاشاد mastarından türemektedir, Asım Efendi Kamus 1305, Tercümesi C, 1, s. 631 de: Hemzenin esiresiyle bir şeyi yüksek sesle çağırmak manasına gelir; esasın beyanına göre işade, binayı yüksek yapmak manasınadır. Sonra adamın anılmasını yüceltmek yani aşıkâr olarak medih ve sena ile meşhur ve namdar eylemek manasına istimal olundu. Bü-

1. "Il est slair que ce mot n'est pas pris dans son acception habituelle de "fripon, fourbe"; mais j'ignore quelle en est la signification".

Yukarıdaki ibarenin tercümesi: "Aşıkârdır ki bu Şeyyad kelimesinin burada mutad olan hilekâr, dolandırıcı gibi manalara alınamaz. Bunun, neye delalet ettiği, bence bilinmemektedir." cl. Huart (1854-1926)

lent avaz ile çağırmaktır. Ve işadet gaybolan nesneyi tarif ve nida eylemek manasına kullanılır."

Görülüyorki başta Fuat Köprülü olmak üzere hepsi birbirinden aldıkları sözü, bize naklediyorlar, fakat hiç kimse Asım Efendi'yi açıp bir defa okumuyor, Fakiri'nin "Tarifat Risalesi" kitabında Şeyyadı, kıssahan olarak tasvir etmektedir:

Bilirmisin nedir âlemde Şeyyad
Çağırıp nare ura ide feryad
Gehi sala Alinin Zulfikarın
Yıka geh çenberin burc-ı hisarın
Kılıcın Hamza-i sahib kıranın
Salup cengini ide lenduhanın.

Bugünkü anlayışımızla Şeyyad dediğimiz yani sema esnasında ney üfleyen, küdüm çalan kimselere söylenen bir tabirdir. Nitekim müezzin, mesnevihan, şeyyadan ve güyendagan diye bunları sıralamıştır. Ayrıca Eflâki'nin Âriflerin Menkibeleri isimli eserinde üç yerde Şeyyad tabiri sıfat olarak üç ayrı zate söylenmiştir. Benim bu hususta Ankara Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi C, VII, 4. sayısında. 587-592 sahifaları arasında ve 1949 yılında "şeyyad sözü hakkında araştırma" başlıklı makalemde konuyu etraflıca inceleyip ondört kaynak göstererek bunun yalancı hilakâr anlamına gelmiyeceğini ispat ettim. İsteyenler o makalemi okuyabilirler* .

Elimizdeki icazetnâmelerden III. sü Halep Mevlevi Şeyhi Şatır Mehmet Dede) Şatır Mehmet Dedenin makam-

* Fuat Köprülü, Türk Edebiyatı Tarihi, [İstanbul, 1926-1928] adlı kitabının s. 308-9 da diyor ki:

"Şeyyad'lar şehirden şehire, kasabadan kasabaya gezen bir nevi, serseri dervişlerdi ki, gerek şekil ve kıyafet, gerek itikad itibarıyla "kalenderiler, Haydariler, Babailer" gibi batını zümrelerden sayılmış idi". Köprülünün sözü bitti. Fuat Köprülünün ileri sürdüğü fikirler, ilmi hiç bir esasa dayanmamaktadır. Şeyyad sözü dolayısıyla görüp işittiklerini sadece burada sıralamaktadır.

1) Padişahların yanında ulag gibi koşup giden bir Yeni Çeri neferidir. Bunların atları da vardı. Şatır atlısı derlerdi.

da oturan Hacı Bostan Çelebiye verdiği bir Hilafatname olup, orijinal nushası benim elimdedir. Üstbaşı tezhîp edilmiş, yazısı Konya'da tarikatçı olup hattatlığı ile meşhur Recep İmad Dedenin kalemîyle meydana getirilmiş, ipek kâğıt üstüne büyük bir itina ile yazılmış, durak yerleri altunla işaretlenmiş ve Farsça olarak kaleme alınmıştır. İçerisindeki bilgi bunlardan öncekinin tekrarıdır ibarettir. Hicri 1097 senesinin Recep ayının sonu 20 Haziran 1686 gününe rastlamış olur. 28 zat, sırrı hilâfet icazesine şahitlik etmektedir. İcazeyi devreden zatlerden Âdem dede Galata Mevlevihanesinde 1052 yılında meşhur Mesnevi Şerifi şerheden-Ankaralı İsmail Rusuhi Dededen sonra o makamı işgal eden ve 11 sene şeyhlik ettikten sonra 1063/1653 yılında Mısırda vefat eyleyen Adem Dededir. Daha yukarıda I. Bostan Çelebinin hilafet telkin ettiği Antalyalı Mustafa efendi bana göre Adem Dedenin babası Mehmet Çavuş'un babası Mustafa Dede olacaktır. Zira hicri 1059/1649 tarihli Antalyada tesis ettiği vakfın vakfiyesinde kendisinin büyük babası olarak gösterilen Mustafa Dededen başkası olamaz 2). Antalyalı Mustafa efendinin telkin ettiği Ârif Çelebiyi bilemedim. Adem Dedenin telkin ettiği Seyyid Halil efendi, Kasımpaşa Mevlevihanesi Şeyhi Abdi dede oğlu Halil Dede olup 1088/1677-1130/1718 yılları arasında orada meşihat eden zat olması icabeder. Mehmet Şâtır Dede, Hilafeti bu zat verdi demektir. Şâtır dede hakkında, Sakıp dedenin Sefine (gemi) Sefine-i Mevlevi, Gemisi ünvanlı üç ciltlik basılı eserinin cilt II, s. 181-182 de bilgi vardır. Sakıp dede diyor ki: Murad IV. (1623-1640) Bağdad seferinde, maiyetinde Şâtır olarak vazife görmüş, geri İstanbul'a dönerlerken, Konya'da padişahdan izin alarak Mevlâna Dergâhında çilleye soyunmuş, Pir Hüseyin efendiden Feyiz

almış, daha sonra Halep Mevlevihanesine Şeyh tayin edilmiştir. Sakıp'ın anlattığına göre 100 yıl yaşayan Şâtır Dedenin şeyhliği 60 sene sürmüştür. Şâtır Dede Hacıbostan Çelebiye yalnız Hilâfet icazesi vermekle yetinmemiş, bir tarihte Konya'da iken kaybolan Cifri Mesnevi tabir edilen pek mühim bir eseri de göndermiştir.

Hakkında fazla bilgi sahibi olamadığımız Mesnevi Cifrini, 1160/1695 tarihinde Ankara'da Mevlevi Şeyhi olan Şâir, hattat Konyalı Yusuf Nesip Dede, gördüğünü, orada kendi hayatına ait bilgiler bulunduğunu, Sakıp Dedeye anlatmış olacak ki; Şâtır Mehmet Dede Mesnevi Cifrini Bağdad'daki Mevlevi şeyhi Abdülhafız Dede vefat edeceği zaman Şâtır Dedeye vasiyet ettiği gibi, Şâtır Dede dahi Hacıbostan Çelebiye gönderiyor, bunu o zaman Konyada hem tarikatçı, hem Bostan Çelebiden sonra Mevlâna Makamına geçen oğlu Sadreddin Çelebi'nin üstadı bulunan Yusuf Nesip Dede, Hacıbostan Çelebinin hücrelerinde Cifri Mesneviyi görmüş gerek kendi hayatına, gerek tarikat halifelerinin hayatlarına ait malûmatı okuduğunu Sakıp Dede Sefinesinin II. cildinde Yusuf Dedenin hayatına ayırdığı 224-226 ncı sayfalarında be tahsiz 225 in sonu ile 226 nın ilk satırlarında bu bilgiyi vermektedir.

Mesnevi Şerif'in cilt V, beyit 1509 da, Kavmi Zaruan beyitlerinde; "Malda gidecekti, ömürde, bir yırtık kumaş için malimi de verecektim, canımı da" beyitini yazmaktadır. Nesip Dedenin Rîşte-i Cevahir isimli Amire Matbaasında basılmış Hz. Ali'nin sözleri hakkında bir eseri vardır. Bu kitapdan Sakıp dede eserinde bahsetmemektedir. Hilâfetnamenin altında imzası olan zatler içerisinde kimlerin bulunduğu faksimile olarak takdim ettiğimiz belgede yazılı olduğu için onları tekrar tekrar anlatmakta fayda yoktur. (Şekil: 3). Birinci şahid Esseyyid Abdücelâl Çelebi bin Hz. Mevlâna bu satırların yazarının da

2) Süleyman Fikri. — Antalya Livası Tarihi, İstanbul Amire Matbaası 1924, s., s. 111 de yazıyor.

büyük cedit olan Pir Hüseyin Çelebi'nin oğlu olup, Mevlâna vakıflarının mütevellisi idi. Birinci Hakkında Sefinef Mevlevide cilt I, s. bilgi vardır. II. Abdurrahman Çelebi İbni Hz. Mevlâna bu hilâfetnamenin sahibi Hacıbostan Çelebinin küçük kardeşi olup oğlu IV. Ârif Çelebi onun oğlu Ebubekr Garibi Çelebi, Mevlâna postuna oturmuşlardır. Yine b uzatin diğer oğlu Mehmet Celâleddin Çelebi onun oğlu Alâeddin Çelebi onun oğlu İshak Çelebi, Kızı Fatma hatun, İshak Çelebi'nin oğlu Hüseyin Çelebi onun oğlu Rasid Çelebi Afyonkarahisar Mevlevihanesine -şehid Ali Çelebiden sonra. Konya'dan gönderilmiş olup, onun vefatıyla oğlu Kemâleddin Çelebi Mevlevî şeyhi olmuşlardır. Afyonkarahisardaki Çelebilerden bir kısmı işte bu Kemaleddin Çelebinin torunlarıdır.

Fatma hatun Konya'da Burhanzadeler denilen aileden Ömer efendi ile izdivaç etmiş, 1756 da doğan Abdulkadir Çelebi evvela Kayseri Mevlevihanesine şeyh olmuş, daha sonra Konya'ya Sertarik olarak getirilmiştir Şimdiki Burhanzadeler işte bu zatın torunlarıdır Abdulkadir efendi 77 sene yaşamış 21 Sefer 1248 yılında Konya'da vefat etmiş, kendisine Hamidzadelerden Rüstü efendi manzum bir tarih söylemiş, bunu kabrinin taşına kazmışlardır. O tarih budur:

Hayı kaldır Rüştüya tarih söyle
هائی قالدیر رشتدیا تاریخ سویله فوتنه

Hak deyince âlemi mânada saldı
حق دینجه عالم مناده صالیدی پرتوی

21 Sefer 1248/20 Haziran 1832.

1090/1679 tarihinde Abduhalim Çelebi vefat etmiş, 13 Savvel 1117 Çarşamba günü* Hacıbostan Çelebi öldü. Yeri-

H. Ebubekir Garibi Çelebi, 28 Rebi II. 1199/11 Mart 1785 de öldüğünde Galip Dede bir tarih yazmış, son beyti:

اوشاهک بویله بازدی: حلتی تاریخی غالب

ne 12 yaşındaki oğlu Sadreddin Çelebi 8 Zilkadede posta oturdu. Sadreddin Çelebi 6 sene Konya'da şeyhlik yaptıktan sonra 29 Cemazelulâ 1124 Pazar günü öğleden evvel vefat etti. Yerine amcasının oğlu IV. Ârif Çelebi 34 yaşında geç-

ابوبکر ابن منلاندی عزم عالم اعلا

O Şahin böyle yazdı rihleti tarihini Galip Ebubekr ibn-i Molla itti azm-ı âlem-i âlâ Galip Dede Divanı, s. 133-134
Çelebi Ârif bin Ebubekr Çelebinin ölüm Tarihi
Fahri esnaf-ı sanadid-ı fuhum
Han edan-ı Hazret-i Mollay-ı rum
diye başlayan mersiye 18 beyit olup, sonu şöyledir:
Bendesî Esad tahayyül eyledim.
Nutk-ı Molladan tefeül eyledim.
Mesneviden geldi bu beyit-i şerif
Nokta sığmaz tam tarih-i Latif
Hal-ı Ârif'in büvet bidar hem
Ârif'in hali, uyanikken de budur. Tanrı (onlar uykudadırlar dedi) bunu inkâr cime.
Kehif Süresi.

حال عارف این بودیدارهم

کفت الله هم ر قود زین مرام

Bu zatın Mısırdaki basılan (1252/1836) tarihli divanı s. 134 de bulunan bu ağıttan başka yazma divanında bir mersiye daha mevcuttur. Konyadaki Mesnevihan Efendiye hitabeden manzum mektup 17 beyitli olup şöyle başlar:

Ey İmam-ı zümre-i ehli reşad
Şeyh-i ağâh vakıf-ı sırrı mead
Hutbehan-ı Nut-u pâki Mesnevi
Hâzin-i Genci ulun-i manevî

Diğer mahdumu Abdurrahman Çelebinin ölümü hakkında Süruti'nin Mısırdaki basılan (1255/1839) Divanının s. 298 dan alıyorum.

Hey meded nesli Serefname-i Mevlâna'dan
Göçtü bir can ide mevlâ anı rehyab-ı cinan
Halk tarihin okur haktan idüp istirham
Nâilî rahmet-i Hâdi ola Abdurrahman 1197/1783

Hacı Bostan Çelebinin ölümüne şair Nabi'nin söylediği Farsça kıta:

بستان چلبی سلاله مولانا

چون کرد سفر ز خا کدان دنیا

نابی پی تاریخ سروشان گفتند

یک سرو نکه شددز بستان خدا

Mevlâna sülâlesinden Bostan Çelebi, Dünya toprağından ahirete sefer etti. Nâbil onun ölüm tarihini melekler söyledi, Tanrı bostanından bir servi düşüp kırdı.

Sene 1117/28 Ocak 1705, kilişesinde de görüldüğü üzere ipek kâğıd üstüne altınla yazılmış olan bu kıta bir güzel tahta üstüne yapıştırılmış, içerisini altın na-

ti. 1140/1728 tarihinde II. Bayram Çelebinin oğlu İsmail Çelebi doğdu. Arif Çelebi 1159/1746 senesinde II. Rabi sonunda vefat etti. Yerine oğlu Hacı Ebubekr Çelebi Konya'da şeyh oldu. 1187/1773 senesinde II. Bayram Çelebinin oğlu İsmail Çelebi 48 yaşında Konya'da öldü. Oğlu Hacı Mehmet Çelebi 30 yaşında hayatta kaldı. 25 Recep 1190/1176 tarihinde dedemiz Seyyid Mehmed E. Çelebinin babası İbrahim Ethem Çelebi öldü. 1199 senesinde Garibi Hacı Ebubekr Çelebi 40 sene Meşihattan sonra 66 yaşında idi. Çarşamba günü abdest alırken vefat eyledi 28 Rebi II 1199-11.III.1785. Bu zatin iki oğlu var idi. Birisi Arif Çelebi, diğeri Abdurrahman Çelebi, Arif Çelebi 1192/1779 tarihinde vefat etti. Galip Dede Divanında s. 134 de söylediği tarih mevcut olduğu gibi yazma Divanında da başka bir manzume vardır. Diğer oğlu Abdurrahman Çelebi 1196/1782 tarihinde vefat etti. Ona, Sururi Divanında bir tarih vardır. Bu iki zatin erkek çocukları kalmadığından o taraftan silsilesi yürümedi. Bunun üzerine İsmail Çelebinin oğlu bu satırların yazarının büyük babası Hacı Mehmet Çelebi Makama geçti. Bunu ileride tekrar söz konusu edeceğiz.

III. Sahıs Mesnevihan, Mehmet Efendi, Koca Mesnevihan adıyla maruf olan, sonra Yenikapı Mevlevihanesine şeyh tayin edildi. Mahmud ağa, Mehmet ağa herhalde anneleri tarafından mevlevi iselerde kimliklerini bilememekteyiz.

kışlarla süslenmişler. (Mevlâna Huzurunda demirbaş No. 295) Klişe 4, Nabi'nin söylediği Farsça Kitanın aslı Şekil: 5, Hacı Ebubekir Çelebinin Manzum mührli:

راجی الطاف حق جو یای سرممنوی

شیخ ابوبکر ابن سید عارف ابن مولوی

Râci-i iltâf-ı Hak
Cuyay-ı Sırr-ı Ma'nevî
Şeyh Ebubekr ibn Seyyid
Arif ibn Mevlevî 1159

Şeklinde talik kırması yazı ile kazılmıştır. Halep Mevlevî Şeyhi Mustafa Dedeye yazılan bir mektubun zahrine basılmış, bu belge bendedir.

6. Müderrisi Mesnevi Mehmet Dede, bu icazetnameyi yazan hattatdır. Kendisi hem kuvvetli bir şairdir. Pazartesi günleri dergahın içerisinde olup, Kanuni Süleyman tarafından yaptırılan Mes-cidde öğle namazından sonra Mesnevî Şerif okuturdu. Bizim Çocukluğumuzda ve gençliğimizde bu vazifeyi Mesnevihan Filibeli Sıdkı dede ifa ederdi. Recep dede sonraları tarikatçı olmuş İmad mahlasını almıştır. Recep dedenin dil şeklinde yazdığı çoğu kendi şiirlerinden meydana gelmiş bir mecmuası benim kendi koleksiyonumdadır. Musa Dede Kar'î Mesnevidir. Derviş Mahmud Naathan, Cafer Dede aşçıbaşdır. Cafer Dedenin adı, Sakıp Dedenin Sefinesinde geçmektedir. C. I. s. 185 6 tane Neyzen olup, bunların birisi neyzenbaşdır. Derviş Abdurrahimi Mevlevi Kunevi Konyada şimdi Nazırlar diye şöhret almış bir aileden olması lâzım. Mevlana Dergahında, Türbesinde üç zat hizmet ederdi. Bunlardan birisi Türbedar Dede, adeta hazine nazırı makamında idi. Dergahın büyük rütbeli zabıtlarından sayılırdı. Diğer ikisine Bevvap denirdi ki, burada derviş Abdurrahman kalfa dededen sonra birine derviş Mehmet ve diğer derviş Mehmet diye göstermişlerdi. Bunun birisi gümüş kapının sağ sövesinde kıpıleye karşı oturur, diğeri sol sövesinde otururdu. Yani birinci bevap, ikinci bevap diye adlandırılırdı. Gerek türbedar, gerekse bevaplar Peygamber Efendimizin Huzurunda olduğu gibi hizmet sırasında beyaz patiskadan gömlek giyerler, bunun üstünde en ufak bir leka dahi bulunmazdı. Derviş Mustafa Meydani. Dergahın meydancısı olup, dervişlerin dışarı ile yani çarşı ile olan alışverişlerini bütün bu zat yerine getirir, omuzunda dörde bükülmüş bir tor, elinde hususi yapılmış demir bir asa, ayrıca saraçlandırılmış birde zembil bulunurdu. Çarşıdan dergaha dönerken dışkapı önünde omuzundaki tor'u silkeler, ondan sonra tekrar dürüp omzuna ko-

yar eşiğe basmadan içeri girerdi. Hangi derviş ne sipariş yapmışsa onları içeri de hücrelerine götürüp teslim eyerdi. Meydancı iki tane olurdu, birisi içeri, diğerine dışarı meydancısı denirdi. Makamdaki Çelebi Efendi, emirlerini aşçıbaşına söyler, o da meydancı vasıtasıyla emri sahibine iletirdi. Kalfa Dede daha sonraları tarikatçı makamı demekti, daha ziyade Konya dergahının kudemasından seçilirdi. Na'than mukabeleden evvel kendisine mahsus makam ile okunan Peygamber Efendimizi öven manzumelere denirdi.

Fotoğrafisini takdim ettiğimiz bu hilafetnamelerin ta baştan sonuna kadar boyu 2,30, baş kısmı 046, yazılı kısmı 190, başlık asıl satırlara kadar 0,40, eni 021, yazı kısmının eni 017, satır imzalarla birlikte 54, yalnız metin

45 santimetredir. Recep sonu 1097/20 Haziran 1686 yılına tekabül eder.

Mevlevihaneler 1077 yılında Şeyhül İslam Minkarizade Yahya efendinin fetvasıyla Vani efendi isimli, mutasıp bir adamın aldatmasıyla kapanmış, tam 18 sene sürmüş, Sadrazam Merzifonlu Kara Mustafa Paşanın emri ile olan b uhâdise Paşanın Viyana'yı kuşatıp tarihte görülmeyen yenilgiye uğramasından sonra Avcı Sultan Mehmet'in, Hilafetname sahibi Hacıbostan Çelebiye gönderdiği fermanla tekrar açılmıştır. Bu önemli olayı ayrıca yazmak icabeder. Hilafetnamenin en üstündeki Satır Mehmet Dededinin mührü iyi çıkmadığı için okunamıyor, yalnız bu izin ve icazetin yazarı Halep Tekkesi Şeyhi Mehmet Dede olduğu bir daire içerisinde okunmaktadır.

کتاب فی صفة الایمان
جلد اول

صفت الایمان
صفت الایمان

۱۶

فردی است که ایمان بر او در روز قیامت واجب است
 ایمان بر او واجب است که در روز قیامت
 ایمان بر او واجب است که در روز قیامت
 ایمان بر او واجب است که در روز قیامت
 ایمان بر او واجب است که در روز قیامت
 ایمان بر او واجب است که در روز قیامت
 ایمان بر او واجب است که در روز قیامت
 ایمان بر او واجب است که در روز قیامت
 ایمان بر او واجب است که در روز قیامت
 ایمان بر او واجب است که در روز قیامت
 ایمان بر او واجب است که در روز قیامت

محمد بن عبد الله
 بن محمد بن عبد الله
 بن محمد بن عبد الله

Sakil : 1

بسم الله الرحمن الرحيم ان الذين ياتوا بك باغيا ايديهم اتتوا فتيوتهم فوالله انهم كانوا يفتكوا من نفس ومن اولي باغيا عليه اتد فسيو تب ابر اخطيا صدق انه العظم
 اصحاب طرقت ذارباب حقيقة ظاهره با وجود حضرت رسالت ناه صل الله على
 عيسى و سلم امامكم يكرم الله وجهه والى الله مرجعكم جميعا من جنات عدن او دار
 عندهم حسن اهل بيتهم ليعلموا في حبس عمر جنت عمر في داود طيب داود طيب
 دم سر و خطا و كرم و عرف سعادت كرم في سر كس من تقلى في سعة الخلق
 جنته و خطا في اذن كرم كرم في اذن كرم في اذن كرم في اذن كرم في اذن كرم
 اذن كرم في اذن كرم في اذن كرم في اذن كرم في اذن كرم في اذن كرم في اذن كرم
 تحقق كرم في اذن كرم في اذن كرم في اذن كرم في اذن كرم في اذن كرم في اذن كرم
 اولوع رف علة كرم في اذن كرم في اذن كرم في اذن كرم في اذن كرم في اذن كرم في اذن كرم
 اذن كرم في اذن كرم في اذن كرم في اذن كرم في اذن كرم في اذن كرم في اذن كرم
 اذن كرم في اذن كرم في اذن كرم في اذن كرم في اذن كرم في اذن كرم في اذن كرم
 جبر اذن كرم في اذن كرم في اذن كرم في اذن كرم في اذن كرم في اذن كرم في اذن كرم

1:2

... سلطان محمد ... سلطان ...
 ... سلطان محمد ... سلطان ...
 ... سلطان محمد ... سلطان ...
 ... سلطان محمد ... سلطان ...
 ... سلطان محمد ... سلطان ...
 ... سلطان محمد ... سلطان ...
 ... سلطان محمد ... سلطان ...
 ... سلطان محمد ... سلطان ...
 ... سلطان محمد ... سلطان ...
 ... سلطان محمد ... سلطان ...
 ... سلطان محمد ... سلطان ...
 ... سلطان محمد ... سلطان ...
 ... سلطان محمد ... سلطان ...
 ... سلطان محمد ... سلطان ...
 ... سلطان محمد ... سلطان ...
 ... سلطان محمد ... سلطان ...
 ... سلطان محمد ... سلطان ...
 ... سلطان محمد ... سلطان ...
 ... سلطان محمد ... سلطان ...
 ... سلطان محمد ... سلطان ...
 ... سلطان محمد ... سلطان ...
 ... سلطان محمد ... سلطان ...

Şekil : 3 - 4

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

وَسُبْحَانَ الَّذِیْ یُحِیْیُ الْمَوْتِیْنَ ۝ وَیُنزِلُ الْمَطَرَ ۝ وَیُعِیْبُ عَمَّا تُعِیْبُونَ ۝ وَیُجِبُّ الْوَعْدَ ۝ وَیُجِیْبُ الدَّعْوَةَ ۝ وَیُجِیْبُ الْمُدْعُوْنَ ۝ وَیُجِیْبُ الْوَعْدَ ۝ وَیُجِیْبُ الدَّعْوَةَ ۝ وَیُجِیْبُ الْمُدْعُوْنَ ۝

وَبِیِّنَاتٍ ۝ وَیُجِیْبُ الْمُدْعُوْنَ ۝ وَیُجِیْبُ الدَّعْوَةَ ۝ وَیُجِیْبُ الْمُدْعُوْنَ ۝ وَیُجِیْبُ الدَّعْوَةَ ۝ وَیُجِیْبُ الْمُدْعُوْنَ ۝

رَبِّ الْمَرْبُوعِ ۝ وَیُجِیْبُ الْمُدْعُوْنَ ۝ وَیُجِیْبُ الدَّعْوَةَ ۝ وَیُجِیْبُ الْمُدْعُوْنَ ۝ وَیُجِیْبُ الدَّعْوَةَ ۝ وَیُجِیْبُ الْمُدْعُوْنَ ۝

Şekil : 4) 1 - 4 satırlar

در زین آن چیزی که برکت و زین آن چیز نبت پنجم • گفت آن چیز نبت بار سواد • حضرت رسول ص

و سلام فرمود آن او مت است بر ذکر خدای در خلوات • عقب مستوا • پس با هم علی رضی الله عنه گفت بر سر آن

این نسبت آن ذکر کرده ان میگفته • رسول علیه السلام فرمود با علی قیامت بر نخل زده اند که بروی زمین که نخل

بکون است بعد از آن حضرت رسول ص را علیه السلام • که لا اله الا الله تعالی بر او بر امام علی بن ابی طالب و اوست و در آن

در ششم • و او نیز کوار کرد • و حضرت امام علی نقین کرد • حضرت ابوالفضل • عزرا میخند و چون حضرت

در سبب نقین کرد • شیخ مع ولایت • پس بر دایت حضرت صبیحی • و میخند نقین کرد •

محمد سیم رسول • محمد حرم جمال حضرت داد طای • و داد علی نقین کرد • ساک مجز نقین • ز کبر و زین

در وقت کبری • هر دو کس نقین کرد • شعله شعله بان • له بار و ابقان سری سغلی • سری نقین کرد

نقین در آن عقیقت • مران ز کان طریقت جید بودی • جید نقین کرد • قلب انقلاب اولاد

هکس از العباد شمشیری • و شمشیری نقین کرد • کثافت غرور نقین ابوت کلم علی • نقاد حاسر و زین

والمطابق لهذا من ...

أو كذا ...

خلف صدق أسام ...

أما ذببت روایت شمس بن زعفران ...

بمدر الدرا ...

تفین کرد ...

و حضرت خداوندگار حسن ...

این حضرت خداوندگار حضرت سلطان الدرا ...

و جیبی امیر عابد تفین کرد ...

و جمال الدین جیبی تفین کرد ...

• مرافقه نقین کرد • دیوانه محمد نقی • دیوانه محمد نقی نقین کرد • فزلی مصطفی نقی

• مصطفی نقی نقین کرد • خورش چینی • دختر شاه حبیبی نقین کرد • جمعی نقی • دبی نقی

• نقین کرد • بسا نقی • بسا نقی نقین کرد • انطالی مصطفی نقی

• انطالی مصطفی نقی نقین کرد • عارفی • ثمارت علی نقی • آدم نقی

• آدم نقی نقین کرد • سبیل نقی • سبیل نقی نقین کرد • ابن نقی

• شیخ محمد نقی • ابن مستغبر نقین کرد • آن طالب صادق • محمد نقی • محمد نقی

• سید فضل • ساکت التوق و العرفان • ساکن الذوق و الوجدان • شیخ نجیب

• شمس حضرت مولانا شیخ نقی بن شیخ عبدالمجید بن حضرت مولانا جمال الدین • امامت خاتون و روح

• شفیق شفیق • صدیقان صدیق • در قفا کبار • دستار نامدار • اصحاب الحکم

• وانج المسم • مذکور بسا نقی خلیفه دین • در کربن ما شمسند • دست

دستانت ● دگفت او گفت است ● فن استدی به فالر من باد ● و بعد ازین ● ازین

شرح قوبم ● و صراط استقیم که اقام انبیا و اولیاست ● هر که قدم بیرون نهد ● همیشه در

صفت ضیاء کار را عمل می نماید که فرمود ● ای سبک بنویسه فی السیرة العلامیة ● و بعد الطعام و الکلام

و انعام ● و سیر العاصی و الانام ● و مواظبه التیام علی الذم ● و دوام التیام ● و ترک التیام ^{المعنی}

و صاحب الصالحین و الکرام ● و ترک مجالسته السفهاء و العوام ● سرزودان فخر ندهند و ریت ●

ترک عرافت پیما بریت ● و در زبان جان ● و در و جهان جهان سازد ● و در و صد خود

اگر که خیانت و خیانت مسیبت واجب بیند ● و از عهد طس برین معهود بر آید ● شریطان تعجب ^{کنند}

و وسع توان بجای آرد ● این تذکره فرینش اتخذ الی رب سیدا ● و الله ولی المؤمنین ●

و از به علی نخستین ● مطالعان شجره معارف شراه اجازت با جوارح صحیح دانند ● و اعتقاد می کنند ●

و اعتماد جمیع نمایند ● و الله اعلم بالصواب ● و عندم الکتاب ● هر چند با اجازت ^{نقد}

فی اواخر شهر رجب الحرام سنه ۱۰۰۰

• دوشنبه ۱۰۰۰ • دوشنبه ۱۰۰۰ • دوشنبه ۱۰۰۰ • دوشنبه ۱۰۰۰ • دوشنبه ۱۰۰۰

• دوشنبه ۱۰۰۰ • دوشنبه ۱۰۰۰ • دوشنبه ۱۰۰۰ • دوشنبه ۱۰۰۰ • دوشنبه ۱۰۰۰

• دوشنبه ۱۰۰۰ • دوشنبه ۱۰۰۰ • دوشنبه ۱۰۰۰ • دوشنبه ۱۰۰۰ • دوشنبه ۱۰۰۰

• دوشنبه ۱۰۰۰ • دوشنبه ۱۰۰۰ • دوشنبه ۱۰۰۰ • دوشنبه ۱۰۰۰ • دوشنبه ۱۰۰۰

• دوشنبه ۱۰۰۰ • دوشنبه ۱۰۰۰ • دوشنبه ۱۰۰۰ • دوشنبه ۱۰۰۰ • دوشنبه ۱۰۰۰

Şekil : 4) 45 - 50 satırlar

Şekil : 6 — Hacı Ebubekir Çelebinin manzum mühürü.

Şekil : 5 — H. Boston Çelebiye Nabî'nin söylediği kıta